

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1951

ANDRA KAMMAREN

Nr 6

10—14 februari.

Debatter m. m.

Tisdagen den 13 februari.

Sid.

Svar på fråga av herr andre vice talmannen Olsson ang. åtgärder för att minska möjligheterna för utlänningar att i samband med utländska fartygs besök i svensk hamn komma in i landet utan reguljär passkontroll	5
Interpellation av herr Birke ang. åtgärder för minskning i antalet tillgrepp av bilar	7

Onsdagen den 14 februari.

Svar på interpellation av herr Jonsson i Skedsbygd ang. lämpligheten av att i vissa fall tillskapa ett jordbruk av två var för sig fullt bärkraftiga jordbruksfastigheter, m. m.	8
Motioner ang. skattefrihet för förmånen av nedsatt telefonabonnemangsavgift för vissa av telegrafverkets pensionärer	24
Interpellation av herr Hjalmarson ang. redogörelse för de åtgärder, som vidtagits med anledning av den av riksdagen år 1949 begärda översynen av socialvården	26

Samtliga avgjorda ärenden.

Onsdagen den 14 februari.

Första lagutskottets utlåtande nr 2, ang. granskning av militieombudsmannens ämbetsförvaltning	23
— nr 3, ang. fortsatt giltighet av lagen om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom, m. m.	23
Andra lagutskottets utlåtande nr 1, ang. fortsatt giltighet av utlänningslagen	23
— nr 2, ang. ändrad lydelse av lagen om allmänna barnbidrag	23

	Sid.
<i>Konstitutionsutskottets</i> memorial nr 2, ang. remiss av motioner om rätt för kommun att bevilja ersättning till nämndemän	23
<i>Statutskottets</i> utlåtande nr 14, ang. utgifter å tilläggsstat II (justitiedepartementet)	23
— nr 19, ang. utgifter å tilläggsstat II (finansdepartementet)	23
— nr 20, ang. utgifter å tilläggsstat II (ecklesiastikdepartementet)	24
— nr 23, ang. utgifter å tilläggsstat II (civildepartementet)	24
— nr 26, ang. byggnadsarbeten vid tullverkets kust- och gränsbevakning m. m.	24
<i>Bevillningsutskottets</i> betänkande nr 2, ang. motioner om rätt till skatteavdrag för kostnader för självstudier	24
— nr 3, ang. motion om inskränkta skatteavdrag för representation	24
— nr 4, ang. motioner om skattefrihet för nedsatt telefonabonnemangsavgift	24
<i>Tredje lagutskottets</i> utlåtande nr 1, ang. ersättning från kyrkofonden för övertalig personal vid domänverket	26
<i>Jordbruksutskottets</i> utlåtande nr 2, ang. utgifter å tilläggsstat II (jordbruksärenden)	26

Lördagen den 10 februari.

Kl. 2 em.

Förhandlingarna vid detta sammanträde leddes av herr andre vice talmannen.

§ 1.

Justerades protokollet för den 3 innevarande februari.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Härmed intygas, att riksdagsman Herman Engström på grund av sjukdom (hjärtsjukdom) fortfarande är oförmögen att tills vidare deltaga i riksdagens arbete.

Saltsjöbaden den 7 februari 1951.

C. G. Danielson,
leg. läkare.

Riksdagsman L. A. Björklund vårdas sedan den 7 februari 1951 å Hässleholms lasarets kirurgiska avdelning och är på grund av sjukdom (abscess. ad anum) t. v. förhindrad att deltaga i riksdagsarbetet, vilket härmed intygas.

Länslasarettet i Hässleholm den 9 februari 1951.

K. A. Lagergren,
lasaretsläkare.

Ledighet från riksdagsgöromålen tills vidare beviljades herr Engström från och med sessionens början och herr Björklund från och med den 7 innevarande februari.

§ 3.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition, nr 35, med förslag till lag

angående ändring i lagen den 14 september 1944 (nr 705) om aktiebolag.

§ 4.

Föredrogs, men bordlades åter konstitutionsutskottets memorial nr 2.

§ 5.

Föredrogs den av herr *Jansson* i Aspeboda vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet angående viss merbeskattning av fastighetsägare under de år ändring sker i fastighets taxeringsvärde.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 6.

Ordet lämnades på begäran till

Herr HÅSTAD, som yttrade: Herr talman! Med hänsyn till ärendenas omfattning tillåter jag mig hemställa, att tiden för avgivande av motioner i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner, nr 34, med förslag till lag om ekonomiska föreningar, m. m., och nr 39, med förslag till ändring i kommunal-skattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m., måtte utsträckas till femton dagar.

Kammaren biföll denna hemställan.

§ 7.

Till bordläggning anmäldes: statsutskottets utlåtanden:

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser

justitiedepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckt motion;

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde;

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser civildepartementets verksamhetsområde; och

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1951/52 till vissa byggnadsarbeten vid tullverkets kust- och gränsbevakning m. m.;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 2, i anledning av väckta motioner om rätt att vid taxering för inkomst njuta avdrag för kostnader för självstudier;

nr 3, i anledning av väckt motion om viss inskränkning av rätten att vid taxering för inkomst njuta avdrag för representation; och

nr 4, i anledning av väckta motioner angående skattefrihet för förmånen av nedsatt telefonabonnemangsavgift för vissa av telegrafverkets pensionärer;

tredje lagutskottets utlåtande nr 1, i

anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning från kyrkofonden för övertalig personal vid domänverket; samt

jordbruksutskottets utlåtande nr 2, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51, såvitt propositionen avser jordbruksärenden.

§ 8.

Anmälades, att följande Kungl. Maj:ts propositioner tillställts kammaren, nämligen:

nr 34, med förslag till lag om ekonomiska föreningar, m. m.;

nr 39, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.;

nr 44, angående grunder för skattehindring åt synnerligt skattetyngda kommuner m. m.;

nr 48, angående vissa byggnadsarbeten vid statens skolor tillhörande barn- och ungdomsvården; och

nr 52, angående grunderna för höjning av löner enligt statens löneplansförordning, m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 2.04 em.

In fidem

Gunnar Britth.

Tisdagen den 13 februari.

Kl. 4 em.

§ 1.

Justerades protokollen för den 6 och den 7 innevarande februari.

§ 2.

Svar på fråga ang. åtgärder för att minska möjligheterna för utlänningar att i samband med utländska fartygs besök i svensk hamn komma in i landet utan reguljär passkontroll.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för inrikesdepartementet, herr statsrådet MOSSBERG, som yttrade: Herr talman! »Har regeringen övervägt lämpliga utvägar att minska möjligheterna för utlänningar att i samband med utländska fartygs besök i svensk hamn komma in i landet utan reguljär passkontroll och därigenom få tillfälle att under längre eller kortare tid bedriva icke önskvärd verksamhet?»

Denna fråga har herr andre vice talmannen i denna kammare riktat till mig.

Som svar ber jag att få anföra följande.

För *utlänningar i allmänhet* gäller, att de anses inresta i riket, då de passerat passkontrollen och deras legitimationshandlingar blivit försedda med inresestämpel. För *utländskt sjöfolk* gäller i viss mån avvikande regler. Utlänning som är mönstrad på ett fartyg som kommer till svensk hamn och som av polismyndigheten erhållit tillstånd att gå i land behöver ej visering. Skulle däremot utländsk besättningsman lämna fartyget *utan* sådant tillstånd, avvönstra eller eljest söka kvarstanna ef-

ter fartygets avgång, åligger det honom att förete pass, i förekommande fall försett med vederbörlig inresevisering, eller ock att utverka sjömansvisering.

När ett utländskt fartyg ankommer till en svensk hamn går det i praktiken till på följande sätt. Genom tullen varskos passkontrollen om att fartyget är på väg in i hamnen, och så snart det kommit dit, begiva sig passkontrollens funktionärer ombord. Fartygets befälhavare lämnar en lista, som upptager namnen på fartygets befäl och besättningsmän samt uppgift på eventuella passagerare. Passagerarna bli föremål för passkontroll i vanlig ordning. Passkontrollanterna gå igenom förteckningen över fartygsbefäl och besättningsmän för att konstatera, om det på fartyget finnes någon, som exempelvis på grund av att han tidigare utvisats från landet icke äger rätt inkomma hit. Om så är fallet förbjudes vederbörande att stiga i land. Vanligen möter intet hinder för utländskt fartygs befäl och besättning att gå i land under fartygets uppehåll i hamnen. När fartyget lämnar den svenska hamnen sker motsvarande procedur. Passkontrollen får härvid uppgift av befälhavaren att de besättningsmän, som funnos upptagna på förteckningen när fartyget kom i hamn, åter befinna sig ombord. Skulle under uppehållet i hamnen t. ex. någon av besättningsmännen ha blivit sjuk och en ny besättningsman ha påmönstrat, anmäles detta till passkontrollen, och den påmönstrades handlingar granskas.

Den praxis, som jag här skisserat, är internationellt vedertagen. I stort sett bliva svenska sjömän behandlade på samma sätt utomlands. Kontrollen i

Svar på fråga ang. åtgärder för att minska möjligheterna för utlänningar att i samband med utländska fartygs besök i svensk hamn komma in i landet utan reguljär passkontroll.

hamnar, som tillhöra öststaterna, torde emellertid vara betydligt mera rigorös. Hamnområdena där äro strängt bevakade.

De svenska hamnområdena äro f. n. icke avspärrade, utan tillträde till hamnarna är i stort sett fritt. Samma förhållande torde råda i flertalet övriga länder.

Av det anförda torde ha framgått, att befäl och besättning på utländskt fartyg bliva föremål för en viss kontroll. Men en effektiv sådan är knappast möjlig utan långtgående bevakningsåtgärder. Med nu rådande system, vilket som nämnts får anses såsom internationellt vedertaget, kan man sålunda icke utesluta möjligheten av att utländska besättningsmän i enstaka fall under sina besök i svenska hamnar kunna bedriva för landet icke önskvärd verksamhet. Om det finns anledning till sådana misstankar kopplas polisen in. Självfallet äro dessa förhållanden även på annat sätt föremål för polisens uppmärksamhet. En skärpning av kontrollen, t. ex. genom införandet av mera rigorösa generella bestämmelser eller genom avspärrning av hamnområdena, är jag f. n. icke beredd att tillstyrka. I vissa speciella fall kunna emellertid omständigheterna ge anledning till att särskilda åtgärder vidtagas för att skärpa kontrollen. Jag kan som exempel nämna, att de östtyska fisketrålare, som i höstas gjorde talrika besök i de sydsvenska hamnstäderna, blevo föremål för särskilda bevakningsåtgärder. Båtarnas befäl och besättningar fingo icke heller gå i land annat än under uppsikt. Regeringen kommer givetvis att ägna denna bevakningsfråga vederbörlig uppmärksamhet.

Herr talman! Med detta har jag besvarat den framställda frågan.

Härpå anförde

Herr andre vice talmannen OLSSON: Herr talman! Jag ber att få betyga herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet min tacksamhet för det snara och välvilliga svar som han har lämnat på min fråga.

Som bekant har det uttalats tvivelsmål i fråga om effektiviteten av vår ordinarie passkontroll. I vissa av våra storhamnar påstås polisen inte vara i stånd att hindra icke önskvärda främlingelement att komma i land. Statsrådet har ju inte heller förnekat möjligheten av att det härvidlag åtminstone i enstaka fall kan förekomma vissa missförhållanden. Svenska fartyg som anlöpa östhamnarna komplettera där stundom sina besättningar på ett alltför lättvindigt sätt. Men framför allt lär det vara kolbåtarna österifrån som föra med sig misstänkta sjömän, som med sjömansboken som passersedel gå i land utan att man kan vara fullt viss om att det är samma personer, som efter landpermissionen följa med tillbaka. Även om man härvidlag inte kan framlägga någon bindande bevisning, har det synts mig skäligt att rikta uppmärksamheten på att det här föreligger möjlighet till en sådan personsmuggling, som särskilt under nuvarande förhållanden ur säkerhetssynpunkt påkallar skärpt försiktighet. Jag är tacksam för att statsrådet betygat, att regeringen kommer att med intresse följa denna angelägenhet, men då det är klargjort, att det här i varje fall finns en möjlighet till ett allvarligt missförhållande, hoppas jag, att denna skärpta uppmärksamhet också skall leda till en mera rigorös kontroll.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3.

Föredrogos var efter annan följande Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilan-

Interpellation ang. åtgärder för minskning i antalet tillgrepp av bilar.

de propositioner; och hänvisades därvid

till behandling av lagutskott propositionen nr 34, med förslag till lag om ekonomiska föreningar, m. m.;

till bevillningsutskottet propositionen nr 39, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.; samt

till statsutskottet propositionerna

nr 44, angående grunder för skatte-
lindring åt synnerligt skattetyngda kom-
muner m. m.;

nr 48, angående vissa byggnadsar-
beten vid statens skolor tillhörande
barna- och ungdomsvården; och

nr 52, angående grunderna för höj-
ning av löner enligt statens löneplans-
förordning, m. m.

§ 4.

Föredrogos, men bordlades åter stats-
utskottets utlåtanden nr 14, 19, 20, 23
och 26, bevillningsutskottets betänkan-
den nr 2—4, tredje lagutskottets utlå-
tande nr 1 samt jordbruksutskottets ut-
låtande nr 2.

§ 5.

**Interpellation ang. åtgärder för minsk-
ning i antalet tillgrepp av bilar.**

Herr BIRKE erhöi på begäran ordet
och yttrade: Herr talman! I anledning
av vid 1950 års riksdag väckta motio-
ner anhöll riksdagen samma år hos
Kungl. Maj:t om utredning rörande
möjligheterna att få till stånd effektiva
åtgärder mot tillgrepp av motorfordon.
Vederbörande beredningsutskott anför-
de i sina utlåtanden bl. a. att en utred-
ning i första hand borde undersöka
möjligheterna att konstruera tillfreds-
ställande läs-, alarm- eller andra säker-
hetsanordningar, vilka kunde hindra

eller omöjliggöra tillgrepp av bilar. Ut-
skotten ansågo det emellertid önskvärt
att det också undersöktes, huruvida
andra förebyggande åtgärder vore möj-
liga, i den mån detta kunde ske utan
att föregripa de inom strafflagbered-
ningen och fångvårdsstyrelsen pågåen-
de utredningarna.

Riksdagens skrivelse synes emeller-
tid endast ha föranlett Kungl. Maj:t att
från statens kriminaltekniska anstalt
infordra yttrande över vilka tekniska
åtgärder som i detta hänseende vore
möjliga att vidtaga.

Med anledning härav får jag anhålla
om kammarens tillstånd att till stats-
rådet och chefen för justitiedeparte-
mentet rikta följande frågor:

1. Vilka åtgärder ha vidtagits för att
den av statens kriminaltekniska anstalt
verkställda utredningen skall komma
till den bilägande allmänhetens känne-
dom?

2. Har herr statsrådet utöver vad
ovan nämnts vidtagit eller har herr
statsrådet för avsikt att vidtaga några
åtgärder för att åstadkomma en minsk-
ning i antalet biltillgrepp?

Denna anhållan bordlades.

§ 6.

Anmäldes och godkändes statsutskot-
tets förslag till riksdagens skrivelser
till Konungen:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts i
statsverkspropositionen gjorda fram-
ställningar rörande egentliga statsut-
gifter för budgetåret 1951/52 under riks-
statens första huvudtitel, avseende an-
slagen till hov- och slottsstaterna;

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition angående utgifter å tilläggs-
stat II till riksstaten för budgetåret
1950/51, i vad propositionen avser so-
cialdepartementets verksamhetsområde;
och

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition angående utgifter å tilläggs-
stat II till riksstaten för budgetåret

Svar på interpellation ang. lämpligheten av att i vissa fall tillskapa ett jordbruk av två var för sig fullt bärkraftiga jordbruksfastigheter, m. m.

1951/52, i vad propositionen avser inrikesdepartementets verksamhetsområde.

§ 7.

Anmälades, att Kungl. Maj:ts proposition nr 53, angående anslag till utförande av strandskydd på ön Ven, tillställts kammaren.

Denna proposition bordlades.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter kl. 4.14 em.

In fidem

Gunnar Britth.

Onsdagen den 14 februari.

Kl. 2 em.

§ 1.

Svar på interpellation ang. lämpligheten av att i vissa fall tillskapa ett jordbruk av två var för sig fullt bärkraftiga jordbruksfastigheter, m. m.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet STRÄNG, som yttrade: Herr talman! Med andra kammarens tillstånd har herr Jonsson i Skedsbygd frågat mig, om jag anser det riktigt att av tvenne var för sig fullt bärkraftiga jordbruksfastigheter, som utan hjälp eller stöd av staten bereda full sysselsättning och tillräcklig inkomst för ägare och anställda, genom lantbruksnämndernas tillstånd tillskapas ett jordbruk, som inte därigenom blir bättre arronderat eller ur brukningssynpunkt bättre, och ett skogsbruk vars ägare i regel kommer att vara bosatt utom kommunen.

Vidare har herr Jonsson frågat om jag, ifall den första frågan besvaras nekande, vill medverka till att liknande avstyckningar och bildandet av särskilda skogsfastigheter inte komma att äga rum.

Som ett rent allmänt svar på herr Jonssons allmänt formulerade första

fråga kan jag kort och gott säga, att jag inte anser det där angivna förfaringssättet riktigt. Men eftersom herr Jonssons interpellation bygger på ett bestämt fall och eftersom frågeställningen i praktiken inte alltid är så enkel, skall jag uttrycka mig litet utförligare.

Jag vill då erinra om att jorddelningslagens avstyckningsbestämmelser fingo sin nuvarande utformning genom en lagändring år 1947. Ändringen syftade bland annat just till att skapa ökat skydd mot att skogsmark avskiljes från odlad jord. Bestämmelserna äro enligt min mening fullt klara och innebära att en sådan avstyckning, som herr Jonsson angivit i sin första fråga, inte är tillåten. Detta gäller emellertid bara då båda fastigheterna äro fullt bärkraftiga. Anses den ena fastigheten sakna möjligheter att bestå på lång sikt som bärkraftig jordbruksfastighet, kommer saken i ett i viss mån förändrat läge, eftersom en sammanläggning av de båda fastigheternas jordbruksjord då kan vara till nytta för jordbruket. Man har då enligt jorddelningslagen att pröva, om den nytta, som överföringen av den ena fastighetens odlade jord till den andra fastigheten innebär för jordbruket, kan anses överväga den skada, som följer av att skogen på den först-

Svar på interpellation ang. lämpligheten av att i vissa fall tillskapa ett jordbruk av två var för sig fullt bärkraftiga jordbruksfastigheter, m. m.

nämnda fastigheten skiljes från jordbruket.

De bestämmelser, som jag nu antytt, äro enligt min mening lämpliga. Jag förmodar att herr Jonsson har samma uppfattning, eftersom de bygga på ett förslag av fastighetsbildningssakkunniga, i vilka herr Jonsson är ledamot.

Herr Jonsson har emellertid i motiveringen till sin interpellation berört ett bestämt fall, där man skulle ha tillåtit att skog skildes från ett bärkraftigt jordbruk och lades till ett annat i och för sig bärkraftigt jordbruk. Jag har fått en del uppgifter om detta fall. Att avstyckning tillåtit i detta fall beror tydligen på att de organ, som handlade ärendet, bedömde situationen så, att det på lång sikt inte fanns förutsättningar för att uppehålla ett självständigt jordbruk på den första fastigheten och att den senare fastigheten var i behov av tillskottsjord. Man gjorde alltså en sådan avvägning mellan nytta och skada, som jag nyss nämnt, och kom därvid till den uppfattningen att nyttan övervägde skadan.

Det är klart, att meningarna ibland kunna vara delade, om en viss fastighet skall anses bärkraftig eller ej, och likaså att avvägningen mellan nytta och skada kan erbjuda svårigheter. I det fall, som herr Jonsson berört, yppades emellertid inga som helst meningsskiljaktigheter under handläggningen av ärendet.

Med det sagda anser jag mig ha besvarat interpellationen.

Härpå anförde:

Herr JONSSON i Skedsbygd: Herr talman! När jag ber att till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få framföra mitt tack för det avgivna svaret på mina i interpellationen framställda frågor, så nödgas jag samtidigt taga kammarens tid i anspråk en stund för att framföra mina synpunkter och

något mera än i interpellationen i detalj syssla med det eller de fall, som jag syftade på när jag framställde mina frågor.

Jag kan då först och främst försäkra herr statsrådet, att jag mycket väl känner till den lagstiftning, som skall ligga till grund för handlandet i sådana fall som det här gäller. Jag kan också försäkra herr statsrådet, att det är efter mycket grundligt övervägande, som fastighetsbildningssakkunniga ha stannat för den utformning av ifrågavarande lagtext, som sedermera blivit av riksdagen antagen såsom gällande lag på området.

Det möter nämligen oöverstigliga hinder att i en lagtext beskriva hur en fastighet skall se ut för att vara ett s. k. bärkraftigt jordbruk. Förhållandena skifta inte bara inom landets olika delar utan även i hög grad från fall till fall. Att i en lagtext stipulera t. ex. hur mycket odlingsjord och hur mycket skogsmark, som i skogsbygderna skall anses utgöra minimum, när det gäller att bilda eller bibehålla ett jordbruk, torde ligga utom möjligheternas gräns. Och det är ännu en faktor man får taga med i beräkningen, nämligen brukaren själv, hans kunnighet, arbetsvilja, förmåga att ekonomisera och att ur sin fastighet vinna ut det mesta möjliga. Allt detta är faktorer, som inte kunna skrivas in i någon lagtext.

Min fråga på denna punkt avsåg inte heller utformningen av den lagtext, som det här gäller, utan den tolkning och tillämpning, som ifrågavarande lagbestämmelser givits ute i praktiken, ty det är ju detta som är det viktigaste. Men jag kan försäkra herr statsrådet, att jag inte ens i mina mest verklighetsfrämmande fantasier ett enda ögonblick trott, att denna lagstiftning, som tydligt utsäger, att skog icke får skiljas från ett jordbruk annat än i yttersta undantagsfall, skulle komma att tillämpas så, att en kombinerad jord- och

Svar på interpellation ang. lämpligheten av att i vissa fall tillskapa ett jordbruk av två var för sig fullt bärkraftiga jordbruksfastigheter, m. m.

skogsfastighet på närmare 300 tunnland, där en familj har haft och, enligt de förhållanden som råda på orten, i framtiden skulle ha möjlighet till en mycket god bärgning, skulle förstöras.

Det är emellertid, herr talman, just detta, som med myndigheternas benägna tillstånd här har skett, utan att ortsbefolkningen på något sätt blivit informerad i saken — man har först långt efteråt fått veta vad som skett.

För att belysa det hela nödgas jag gå något tillbaka i tiden.

Det av mig i interpellationen åsyftade fallet gäller byn Överstahult i Bäckebo kommun av Kalmar län. Byn ägdes ursprungligen av kronan men såldes i början av detta århundrade till enskilda personer. Den bestod av tvenne huvudgårdar, Överstahult 1² och Överstahult 1³ om respektive 143,5 och 151 hektar, varav den förstnämnda enligt fastighetstaxeringslängden omfattar 19,5 hektar odlad jord och 4 hektar äng, medan den resterande arealen, cirka 120 hektar, utgöres av skogsmark. Den andra fastigheten, Överstahult 1³ med en totalareal av 151 hektar, har enligt samma uppgift 11 hektar odlad jord samt cirka 130 hektar skogsmark.

Dessutom försåldes vid samma tillfälle såsom en särskild fastighet ett förutvarande torpararrende, omfattande en totalareal av cirka 75 hektar, varav mellan 6 och 7 hektar utgjordes av åkerjord.

Jag har tillåtit mig att här bakom talarstolen sätta upp en kartskiss över dessa tre gårdar, Överstahult 1², Överstahult 1³ och Överstahult 1⁴.

Vid försäljningen gjordes således inte av kronan — något som ju tyvärr ofta varit fallet vid försäljningar av detta slag — något förbehåll beträffande den till gårdarna hörande skogsmarken, utan denna fick följa med fastigheterna. Följden blev att de båda huvudgårdarna i fråga om såväl jordbruks- som skogsareal kommo att ligga betydligt

över medeltalet inom kommunen. På den nu sönderstyckade gården födde ägaren bortåt ett tjugotal djur och ett par hästar. Då till denna gård hörde över 100 hektar utmärkt skogsmark med en bonitet, som ligger över medeltalet för kommunen, förstår var och en, som något sysslat med jordbruk i dessa trakter, att gården var en av de bärkraftigaste inom kommunen. Boningshuset hade uppförts av kronan omkring sekelskiftet och var efter den tidens sed av mycket god beskaffenhet. Nya ladugårdsbyggnader uppfördes av den dåvarande ägaren år 1924, och de äro rymliga och befinna sig i mycket gott skick.

Även byggnaderna å den andra huvudfastigheten äro i gott skick. Mangårdsbyggnaden är byggd tidigare än den som finns på den förstnämnda gården, men ladugårdsbyggnaderna äro uppförda år 1938, även dessa i gott skick. Denna andra gård, med sina 11 hektar åker och omkring 125 hektar produktiv skogsmark, har mycket väl lämnat försörjning åt en familj, och den ligger vad arealen beträffar betydligt över medeltalet för jordbruksfastigheterna inom kommunen.

Den tredje, mindre fastigheten med en totalareal av endast mellan 70 och 75 hektar skogsmark och 6 å 7 hektar åker köptes, när kronan försålde gårdarna, av en jordbruksarbetare. Denne har skött gården mönstergillt, ja, man kan kanske säga att gården för närvarande är en liten mönstergård. Han har odlat ny mark, röjt sten, byggt nya byggnader och renoverat gamla. Han har fött upp en stor familj, alla duktiga medborgare. Gården äges nu av hans son, som går i faderns fotspår och klarar sig mycket bra på brukandet av denna jordbruksfastighet, som ju bara är ungefär hälften så stor som de båda huvudfastigheterna. Naturligtvis hade det, om nu Överstahult 1² ovillkorligen skulle styckas, varit önskvärt att denna

Svar på interpellation ang. lämpligheten av att i vissa fall tillskapa ett jordbruk av två var för sig fullt bärkraftiga jordbruksfastigheter, m. m.

mindre fastighet hade fått förvärva en del av den skogsmark, som sålunda avskildes från en av huvudfastigheterna. Såsom framgår av kartskissen, är denna skogsmark belägen på ett sådant sätt, att det skulle ha blivit ett omedelbart sammanhang mellan den skogsmark, som förvärvats, och den mindre fastighetens skogs- och jordbruksmark. Dessutom finns det här en del utmark, odlingsmossar, som inte lämpar sig så bra att brukas av huvudgården, men däremot utmärkt bra att brukas av den mindre gården. Ägaren av denna mindre gård har emellertid inte haft en aning om vad som skett och har därför inte kunnat göra någon framställning om att bli tilldelad skogsmark från den nu bildade skogsfastigheten.

År 1945 förvärvades fastigheten Överstahult 1² av en folkskollärare från en annan kommun. Den förra ägaren, som var jordbrukare, hade som nämnt ett tjugotal djur och ett par hästar och försörjde sig och sin familj mycket bra på gården. Sedan han försålt gården, har den emellertid mer och mer fått förfalla. Den nye ägaren hade arrendator några år, men han kunde inte komma överens med denne, vilket bl. a. hade till följd att mangårdsbyggnaden fick förfalla. Vidare rev den nye ägaren ned en del uthusbyggnader på gården, som han ansåg vara överflödiga, och en del stängsel, som han lät hugga upp till ved och försälja. När det inte visade sig möjligt för honom att anskaffa någon ny arrendator, vände han sig till lantbruksnämnden med begäran att få anlägga skog på samtliga åkrar. Framställningen avslogs, men han fick tillstånd att plantera skog på de längst bort från gården belägna mossarna. Denna plantering har totalt misslyckats och ger inte någon som helst avkastning.

År 1949 förvärvades den andra gården, Överstahult 1³ på 151 hektar, av

en person från Kronobergs län, som var jordbrukare och korgmakare. Han hade, förmodar jag, fått tillstånd att köpa gården därför att han skulle bruka den själv. Han hade emellertid med sig en person, som skulle vara arrendator på gården, och det måste väl alltså vara fråga om någon sorts hälftenbruk. Denne arrendator gjorde framställning om att till den nya lantbruksnämndens område få överflytta ett lån, som han i egenskap av arrendator erhållit i sin hemkommun. När lantbruksnämndens ombud besökte gården för att undersöka förhållandena, kom han emellertid till det resultatet, att det inte alls kunde anses lämpligt att hjälpa vederbörande med något lån. Kreatursbesättningen bestod bara av en häst, ett par kor och ett par kalvar och dessutom fanns det sex, sju hundar, som voro bundna vid foderbordet i ladugården. En sådan besättning kunde i varje fall inte utgöra säkerhet för ett lån på 10 000 kronor, och när arrendatorn alltså inte fick något lån, så försvann han från arenan.

Ägaren till Överstahult 1², alltså folkskolläraren, som ju inte velat restaurera bostadsbyggnaden eller i övrigt hålla fastigheten i ordning och som ju inte heller fått tillstånd att plantera skog på åkrarna, sökte efter utvägar att bli av med sin jordbruksjord. Han vände sig därvid till den nye ägaren till Överstahult 1³, korgmakaren, och träffade en överenskommelse med denne om att han skulle köpa inägorna till Överstahult 1², ett område på ungefär 40 hektar.

För var och en, som känner till förhållandena i den småländska skogsbygden, är det fullt klart att ett jordbruk på 25—30 tunnland med tillhörande skogsmark är tillräckligt stort för att vara bärkraftigt. Läger man till mera jord, kan inte jordbruket skötas utan lejd arbetskraft. Därtill kommer att de åkerskiften, som vid en samman-

Svar på interpellation ang. lämpligheten av att i vissa fall tillskapa ett jordbruk av två var för sig fullt bärkraftiga jordbruksfastigheter, m. m.

slagning tillföras en gård, kanske som i detta fall äro belägna på ett sådant sätt, att de inte kunna direkt sammanföras med gårdens egna åkerskiften — åkrarna ligga ju där de en gång ligga — varför avståndet från brukningscentra och till de nya områdena tvärtom blir rätt stort. Genom att lägga till mera jord försvårar man alltså brukningen av ett sådant familjejordbruk på 20—25 tunnland, som det här är fråga om och som lämnar och så långt det kan överblickas kommer att lämna full försörjning för en familj, i all synnerhet när tillgången på skogsmark är så pass riklig som i det fall det här gäller. Jag kan i detta sammanhang nämna, att medan det tidigare på de båda huvudgårdarna i Överstahult föddes ungefär 30 djur och två par hästar, finns det där i dag sammanlagt tre, fyra kor och en häst, och största delen av jorden ligger obrukad.

När jag kom i kontakt med denna sak, sökte jag givetvis finna ett motiv till att lantbruksnämnden hade gått med på försäljningen, och jag frågade mig om ett sådant kunde vara att mangårdsbyggnaden på Överstahult 1², folkskollärares gård, hade befunnit sig i alltför dåligt tillstånd för att kunna renoveras. Jag lät därför en byggmästare göra en undersökning av byggnaden, och han sade mig, att för en kostnad av 6 000 kronor skulle han kunna sätta mangårdsbyggnaden i precis samma skick som när den var ny. Han skulle värmeisolera byggnaden, sätta in nya kakelugnar, se om golven, sätta in ny kokspis och göra ny inredning i köket. Men om man ville gå ännu längre och införa centralvärme och vatten och avlopp, så skulle han kunna göra en sådan fullständig modernisering för ungefär 12 000 kronor.

Såsom framgår av statsrådets svar, håller man ju inte heller nu på att motivet skulle vara det tillstånd, vari man-

gårdsbyggnaden befunnit sig, utan det säges att man ville »förstärka» fastigheten Överstahult 1³ genom att tillföra denna fastighet mera jordbruksjord.

Det är också ur skattesynpunkt beklagligt, att det på detta sätt ännu lämnas tillåtelse att bilda särskilda skogsfastigheter. Ägarna av sådana skogsfastigheter äro ju i regel bosatta utom den kommun, där fastigheten ligger. Det finns redan, bl. a. i min egen kommun, många tråkiga exempel på vart detta leder. Skulle det ske en rationalisering, så borde man i stället söka tillföra skogsmark till sådana jordbruk, som genom avstyckning blivit berövade den skogsmark som de normalt borde ha.

Det är anmärkningsvärt att man, när det gäller denna försäljning av inägor på Överstahult 1², icke på något sätt sökt kontakt med de kommunala myndigheterna, icke ens med lantbruksnämndens eget ombud. Jag kan inte underlåta att här läsa upp några av alla de brev som jag fått beträffande denna sak, och jag skall då börja med vad lantbruksnämndens eget ombud i Bäckebo kommun skriver: »I anledning av att ett flertal lantbrukare inom Kråksmåla och Bäckebo kommuner av under-tecknad begärt upplysningar om anledningen till sammanslagningen av Överstahult 1: 3 inägor med fastigheten Överstahult 1: 2 samt uttryckt sin förvåning över att myndigheterna tillåter dylik sammanslagning, får jag härmed meddela, att jag icke tillfrågats eller på något sätt medverkat till nämnda sammanslagning, och är jag själv förvånad över, att två var för sig självständiga jord- och skogsbruk, som har en storleksordning så, att de enligt mitt sätt att se saken kunnat bestå som självständiga jordbruk, nu sammanslagits varvid ett skogsbruk och ett icke räntablare jordbruk bildats. En rationalisering av våra mindre jord- och skogsbruk efter den principen som här tillämpats måste leda

Svar på interpellation ang. lämpligheten av att i vissa fall tillskapa ett jordbruk av två var för sig fullt bärkraftiga jordbruksfastigheter, m. m.

till, att skogsbygden inom orten snabbt avfolkas, och den småländska skogsbygden blir helt en ödebygd.»

Jag skall vidare tillåta mig att läsa upp vad kommunalnämnden i Bäckebo kommun yttrat i ärendet: »— — — Att rubr. gård, enligt fastighetstaxeringslängden, har en total areal av 143,5 har fördelat enligt följande: åker 19,5, äng 4, produktiv skogsmark 106 samt övrig mark 14 har. Att siffrorna för skogstillgång och dito tillväxt ligger något över medeltalet för hela kommunen. Att gårdens ekonomibyggnader, som nybyggdes år 1924, är i gott skick samt fullt motsvarar gårdens behov. Att boningshuset, som uppfördes omkring sekelskiftet, kan för en renoveringskostnad av cirka 12 000 kronor göras fullt modernt. Att fastigheten enligt gängse uppfattning här på orten är en med de bärkraftigaste brukningsdelarna inom kommunen. Att av kommunens cirka 200 brukningsdelar endast 41 st. kommer upp till eller ligger över förut nämnd areal. Att fastigheten om den fått bestå i det skick den var före avstyckningen mycket väl fyllde kraven som familjejordbruk.

Tilläggas bör att den företagna rationaliseringen på intet sätt underlättar skötandet av den brukningsdel, Överstahult 1:2 i förut nämnda socken, som inägorna sammanlagts med. Den sist nämnda brukningsdelen var för övrigt fullt bärkraftig före sammanläggningen, med några har större total areal än Överstahult 1:3 men beträffande åkern 8 har mindre. Båda fastigheternas åkerareal ligger nämligen i spridda skiften. Om det system som lantbrukarnämnden i detta fall knäsat skall konsekvent tillämpas kommer sannolikt alla Sveriges skogsbygder att rätt fort avfolkas vad det gäller den jordbrukande befolkningen. Vad detta kommer att betyda för den framtida skötseln av Sveriges skogar då befolkningen alltmera uttunnas

i skogstrakterna behöver man ej spilla ord på.

Ur kommunal skattesynpunkt är dyliga transaktioner att beklaga då i detta fall ägaren till skogsmarken Överstahult 1:3 är mantalsskriven i annan kommun där han följaktligen beskattas.

Anmärkningsvärt är också att ingen kommunal myndighet rådfrågades före köpets avslutande, om så skett hade detta absolut säkert blivit avstyrkt. Man hade väntat att dylikt baggböleri och sönderbrytande av bärkraftiga skogsjordbruk skulle genom jordförvärvslagens tillkomst förhindras, men i stället synes det som man med denna lags hjälp genomför just vad lagen avsåg att omöjliggöra. För Bäckebo kommunalnämnd. Erik Jonsson. Ordf.»

För att något belysa, hur enskilda personer, som äro bosatta i kommunen och som ha vistats där hela sitt liv, se på detta problem skall jag be att få läsa upp ett brev, som jag fick i förrgår.

»Broder. Då jag ser i tidningarna att Du interPELLERAT rörande lantbrukarnämndens tilltag att förstöra en gård i Överstahult, kan jag inte låta bli att skriva till Dig och tacka för detta.

Som Du vet är jag född i Överstahult, och känner mycket väl till gårdarna där. Det är bland de bästa gårdarna i kommunen. Under första världskriget minns jag att på gårdarna föddes bortåt ett tjugotal djur på vardera gården. Ägaren av nuvarande Telemans gård hade en leveransplikt på omkring 12 000 kg spannmål, som han utan svårighet kunde fullgöra, och ändå föda fram sin stora kreatursbesättning.

Hela arealen på gården är ju nära trehundra tunnland, därav bortåt 40 tunnland odlad jord. Det är klart att några smärre ribbor av mossodlingarna nu kanske blivit stenbundna, och behövt läggas ut till betesmark, men som Du vet blir det ju de allra förnämaste betesmarkerna av sådana mossodlingar.

Vad skogsmarken beträffar är det en

Svar på interpellation ang. lämpligheten av att i vissa fall tillskapa ett jordbruk av två var för sig fullt bärkraftiga jordbruksfastigheter, m. m.

av de bästa marknaturer i Bäckebo socknen, och jag tror att tillväxten där är omkring 400—500 kbm per år.

Bostadsbyggnaden på Telemans nuvarande gård är uppförd antagligen år 1902. Jag minns mycket väl detta, det var under den tid kronan var ägare till Överstahult. Den är uppförd av timmer samt var så sent som år 1945, då jag senast var där, i ett mycket gott skick.

Jag har hört att den nu verkar förfallen invändigt, men det är ju förklarligt när den varit utsatt för vanvård och icke varit föremål för några reparationer. Men blir den restaurerad bör den kunna tjänstgöra som bostad, fullt jämförlig, ja bättre än medeltalet av gårdarna här inom kommunen.

Vi förundra oss här över att lantbruksnämnden har kunnat taga bostadens nuvarande dåliga beskaffenhet, på grund av vanvård, såsom motiv för att förstöra gården. Skall man fortsätta efter den principen blir det ju inte många gårdar kvar i Bäckebo kommun. Själv skulle jag intet bättre önskat än att vara ägare till och få bruka denna gård. Jag skulle då göra som bönderna i allmänhet gör här i kommunen, sätta bostadshuset i stånd, taga bort stenarna på fastmarksåkrarna och lägga ut den sämsta jorden. Jag skulle i alla fall få omkring 25 å 30 tunnland åkerjord och över 200 tunnland av den bästa skogsmark som finnes inom kommunen. Och den långt övervägande delen av jordbrukare här klara sig synnerligen gott på långt mindre arealer såväl jordbruk som skog.

Jag har arbetat inom jordbruk i hela mitt liv, så jag bör kunna bedöma den saken. Och jag anser det mycket märkvärdigt att lantbruksnämnden beviljar bidrag för stenröjning och andra rationaliseringsåtgärder till flera jordbruk inom kommunen som inte ens ha hälften av den areal, som finns på gårdarna i Överstahult. Varför skall man förstöra denna gården? Det är för mig alldeles

oförklarligt. Folket här i Bäckebo är upprörda över det skedda, och kunde Du stävja detta, vore Du värd allt tack.

Jag är som Du vet uppfödd i den lilla gården Haremålen, där jag vistats hela min ungdom. Det är märkvärdigt att på denna lilla gård har den nuvarande ägaren, som ursprungligen var jordbruksarbetare, klarat sig mycket bra. Odlat och stenröjt, byggt och reparerat och samtidigt fött upp en stor familj. Men på den nära tre gånger större gården anser lantbruksnämnden antagligen att en familj inte kan försörja sig, ty det måste väl vara motivet för att den förstöres. Och var och en som känner förhållandena i den småländska skogsbygden vet ju, att någon bättre arrondering eller någon sammanslagning av de spridda åkerskiftena icke kan ske om man lägger tillsammans tvenne gårdar. Tvärtom blir ägaren mera beroende av lejd arbetskraft, som försvårar brukningen av den större arealen.

Ja jag har velat skriva till Dig och säga min mening i denna sak, och hoppas att Du kan sätta stopp för lantbruksnämndens framfart inom kommunen. Får den fortgå blir här ju rena ödemarken.»

Jag kanske även kan taga kammarens tid i anspråk med att läsa upp ett brev från ägaren till den lilla gården, Haremålen. Han skriver:

»Vi ha i tidningarna sett att riksdagsman Jonsson frågat jordbruksministern om han anser att den avstyckning och förstörelse av den ena av gårdarna i Överstahult, som lantbruksnämnden genomfört, har skett i enlighet med gällande lags bestämmelser.

För oss, som känner till förhållandena på orten, vi äger ju som riksdagsman Jonsson vet den lilla gården, som kronan sålde i samband med försäljningen av Överstahult, är vad som skett upprörande. Vi ha här på vår inte hälften så stora gård kunnat klara oss bra. Far och mor ha fött upp en stor familj, re-

Svar på interpellation ang. lämpligheten av att i vissa fall tillskapa ett jordbruk av två var för sig fullt bärkraftiga jordbruksfastigheter, m. m.

noverat och byggt, odlat och brutit sten, och vi i vår tur klara oss bra, tack vare kombinationen jord och skog.

Gården som nu förstörts i Överstahult är en bondgård, med såväl odlad jord som skog betydligt över medeltalet i kommunen. Byggnaderna är bra. Ladugården med plats för 16—18 djur och erforderliga hästar är uppförd så sent som 1926, rymlig och i mycket gott skick.

Boningshuset är uppfört troligtvis 1902. Det är ett mycket bra timmerhus, och under tak av tegel. Det innehåller tre rum och kök jämte hall å nedre våningen, samt ett par rum å övre våningen.

Att den nuvarande ägaren, en folkskollärare från en annan kommun, inte underhållit bostaden, utan låtit den förfalla, kan väl rimligtvis inte vara motiv för att förstöra gården. Han har på den korta tid han ägt gården sålt skog för de mesta pengarna han gav för gården, rivit ned en del logbyggnader och stängsel och huggit upp till ved, som han sedan sålt. Jorden har inte varit brukad utom till en mindre del under de senaste åren. Och nu tillåter lantbruksnämnden att gården får slås sönder. Det hela är så mycket märkvärdigare, som ägaren till den andra gården, som nu skall köpa inägorna av folkskollärare Telemans gård, inte har skött jordbruket på sin egen gård något vidare. Det finns nu några få kor och en häst.

På Telemans gård hade man under förra ägarens tid 16—20 nötkreatur och ett par hästar. Nu finns där inget husdjur, och jorden ligger till största delen öde. Som riksdagsman Jonsson vet, så vinner man inget genom att samman slå gårdar här i skogstrakterna ur rationaliseringssynpunkt, tvärtom blir man ju mera beroende av lejd arbetskraft.

Om det nu funnits något skäl för att förstöra Telemans gård, utom hans pri-

vatekonomiska intresse för tillfället förstås, så hade det väl varit lämpligt att vi till vår gård hade fått köpa den närmast liggande skogsmarken. Här finns en del goda mossodlingar, som passat utmärkt till vår gård, och vi hade då fått förstärkning i skog till vårt jordbruk.

Vi kan inte förstå att det ligger minsta logik i lantbruksnämndens handlande i detta fall.

Lantbruksnämnden beviljar ju rationaliseringsbidrag till gårdar i kommunen, som inte ens ha hälften av den areal jordbruksjord och skogsmark, mot vad som finnes i Överstahult, och där byggnaderna äro sämre än i Överstahult.»

Mera behöver kanske inte läsas upp. Jag tror, att jag har någorlunda klargjort både min egen ståndpunkt till frågan och den åsikt man hyser inom kommunen.

Till slut skulle jag bara vilja säga, att om lantbruksnämnden lider brist på arbetsobjekt, så skulle jag kunna peka på arbetsuppgifter, som vore mera angelägna, nämligen att söka till jordbruket återföra en del skogsmark, som avhänts detsamma. Men det är kanske inte lika lätt att återföra skogsmark som att avskilja den.

Herr statsrådet säger här, att lantbruksnämnden enhälligt har gått med på denna avstyckning av Överstahult 1². Detta är nog riktigt, men man förvånar sig inte så mycket över det när man vet, att nämnden inte har hört någon kommunal myndighet och inte ens rest dit för att se, hur gården ser ut. Jag kan tala om för herr statsrådet, att inte någon av nämndens ledamöter före beslutet haft tillfälle att på ort och ställe övertyga sig om hur detta fall låg till. Jag har varit i kontakt med en av nämndens ledamöter, som på egen bekostnad rest dit, när han fick höra tala om opinionen i kommunen. Han sade, att hade han sett gården tidigare,

Svar på interpellation ang. lämpligheten av att i vissa fall tillskapa ett jordbruk av två var för sig fullt bärkraftiga jordbruksfastigheter, m. m.

hade han aldrig gått med på avstyckningen. Jag har även personligen samtalat med en annan ledamot av nämnden, som efter de upplysningar han fått säger, att om han känt till dem förut skulle han inte ha gått med på avstyckningen eller i varje fall ha varit mera tveksam om lämpligheten av den.

Herr talman! Jag har velat redogöra ganska ingående för detta fall, för att lantbruksnämnden inte skall kunna peka på det som ett blivande prejudikat. Personligen instämmer jag i de omdömen, som kommunalnämndens ordförande och lantbruksnämndens eget ombud ha anfört. Det vore nog lyckligast, om lantbruksnämnden vid sitt handlande hade större kontakt med befolkningen i orten. Jag har hört, att så sker vid en del nämnder. Man kan i varje fall fråga sig, vad lantbruksnämndens eget ombud skall göra för nytta, om han inte blir hörd i en så viktig fråga som denna.

Jag tillät mig för ett par år sedan här i riksdagen säga, att så länge rationaliseringen av det svenska jordbruket sker i samförstånd med de svenska jordbrukarna är den till nytta för dessa, men vill man utan hänsyn till befolkningens egen åsikt om vad som är lämpligt och riktigt på kartan draga upp vissa gränser och dekretera, att så och så skall det bli, kommer hela organisationen att medföra ett olyckligt resultat. Jag har, herr talman, inte någon anledning att frångå denna min inställning.

I detta anförande instämde herrar *Norup*, *Pettersson* i Norregård, *Boman* i Stafsund, *Ericsson* i Näs, *Carlsson* i Bakeröd, *Persson* i Norrby, *Andersson* i Björkäng, *Vigelsbo*, *Pettersson* i Ersbacken, *Johansson* i Norrfors och *Jönsson* i Rossbol.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet STRÅNG: Herr talman! Jag har i interpellationssvaret deklare-

rat, att det inte torde föreligga några delade meningar mellan herr Jonsson i Skedsbygd och mig i principfrågan. När det sedan gäller detta praktiska fall, är det självfallet utomordentligt svårt att säga, huruvida man vid tillämpningen av bestämmelserna gått utanför vad man principiellt borde göra eller huruvida handläggningen ligger inom de principer, som skola ligga till grund för jordbrukets rationalisering.

Herr Jonsson i Skedsbygd har delgivit kammaren sin mycket prononcerade uppfattning, att lantbruksnämnden i detta speciella fall har gått vid sidan av de principer, som böra ligga till grund för dess handlande. Lantbruksnämnden har den ungefär lika bestämda uppfattningen, att dess handlande ligger inom ramen för jordbruksrationaliseringens principer. Det hela visar, att dessa frågor — som vi alla känna till och som herr Jonsson i Skedsbygd inledningsvis konstaterade — inte utan vidare kunna regleras i en fixerad lagtext. Det praktiska livet ställer oss alltid inför nya problem och ger oss nya aspekter.

Jag vill emellertid först reda ut en sak, som en eller annan av kammarens ledamöter kanske inte hade riktigt klart för sig efter herr Jonssons i Skedsbygd redogörelse. Det är nämligen så, att denne folkskollärare Teleman köpte fastigheten, när det stod vem som helst fritt att köpa jord och skog. Det ligger inte så till att lantbruksnämnden kan bestämma, att en del skall läggas till ett område och en del till ett annat, såvida man inte tar till det yttersta medlet, nämligen att expropiera fastigheten för att få den i sin hand som ett rationaliseringsobjekt. I detta fall har lantbruksnämnden i Kalmar län inte ansett expropriationsinstrumentet vara av nöden, och jag skulle bli mycket överraskad, om någon annan lantbruksnämnd skulle anse det med ett sådant fall som utgångspunkt.

Svar på interpellation ang. lämpligheten av att i vissa fall tillskapa ett jordbruk av två var för sig fullt bärkraftiga jordbruksfastigheter, m. m.

Vad lantbruksnämnden haft att röra sig med när den handlagt detta ärende har varit en diskussion med ägaren till fastigheten, som med stöd av rikets lag äger både skog och jord på fastigheten. Diskussionen har följaktligen gällt, huruvida man skall tolerera, att skolläraren Teleman i stället för att tidigare ha ägt både jord och skog på fastigheten nu skall få äga enbart skog eller kanske riktigare uttryckt bli av med jorden. Skall man tolerera, att han blir av med en del av sin fastighet, nämligen inägorna eller den öppna jorden? Det är klart, att fastighetens möjlighet att försörja sin brukare då är en avgörande bedömningsgrund. Herr Jonsson i Skedsbygd sade vid ett par tillfällen, att det för hans vidkommande var alldeles uppenbart, att detta var en gård, som väl försörjde sin brukare och skulle kunna göra det även för framtiden. Lantbruksnämnden har haft en annan uppfattning. Den har anfört — inte som ett skäl men i varje fall som ett upplysande argument — att den ägare, som Teleman köpte fastigheten av, var jordbrukare med vuxna söner, och det är inte vanligt, att man säljer en bra fastighet om man har söner, som äro beredda att fortsätta som jordbrukare. Det lära dessa ha varit. Är fastigheten däremot dålig, är det inte överraskande, om man säljer den för att skaffa sig en annan, som är bättre.

Lantbruksnämnden anför vidare, att under de sista sju åren har Teleman haft inte mindre än tre olika arrendatorer på fastigheten, av vilka inte någon har suttit kvar kontraktstiden ut, då fastigheten enligt deras uppfattning varit för dålig. Den förste arrendatorn satt i fyra år. Kontraktstiden för jordbruksarrendatorer är minst fem år. Den andre arrendatorn satt i tre år och den tredje i ett år, innan parterna skildes från varandra. Skulle man bedöma någonting med hänsyn till tiden för arrendatorernas kvarstannande på fas-

tigheten, skulle man ju snarast komma till den slutsatsen, att fastigheten håller på att bli sämre och sämre, och det är också vad lantbruksnämnden säger. Fastigheten bestod i sitt ursprungliga skick av 130 hektar skog och 14 hektar åker. En del av denna åkermark är emellertid mossar, som med tiden försämras. Stenarna gå upp i dagen, det blir en sämre humusbildning, och så småningom bli mossarna obrukbara för egentligt jordbruk. Denna utveckling pågår, anser lantbruksnämnden, och man ifrågasätter därför mycket starkt — i motsats till herr Jonsson i Skedsbygd — om denna fastighet har något framtida värde.

Enligt debatten här har det nu — och det var en överraskning för mig — framkommit vissa andra köparanspråk. Ägaren till den fastighet, som ligger norr om dessa båda fastigheter, skulle önska erhålla kompletteringsskog. Detta har emellertid inte framkommit under behandlingen av ärendet, och här kommer jag tillbaka till att lantbruksnämnden inte kan ge denne fastighetsägare norr om dessa båda fastigheter kompletteringsskog med mindre än att nämnden går i författning om expropriation av fastigheten, tar den ifrån skolläraren och disponerar den efter gottfinnande. De praktiska förutsättningarna härför ha emellertid inte förelegat. Nämnden har inte heller haft möjligheter att skaffa sig fastigheten genom att utnyttja förköpslagen, ty fastigheten har inte utbudits till salu av Teleman. Det har endast förts en diskussion mellan nämnden och Teleman huruvida denne skulle befrias från en del av sin inägojord.

Som kammarens ledamöter väl förstå har jag inte haft tid eller möjligheter att före interpellationssvarets avgivande åka ut och titta på denna fastighet. Jag inskränker mig till att konstatera, att lantbruksnämndens representanter varit ute och gjort markbe-

Svar på interpellation ang. lämpligheten av att i vissa fall tillskapa ett jordbruk av två var för sig fullt bärkraftiga jordbruksfastigheter, m. m.

siktningar på fastigheten. Lantbruksnämnden har inte bara en gång utan även tidigare med avsevärd tids mellanrum diskuterat denna fråga. Telemans tidigare framställning om skogsplantering på en del myrjordar gav nämligen anledning till att taga upp frågan, om fastigheten över huvud taget skulle bli bärkraftig i framtiden. När lantbruksnämnden behandlade ärendet kom man till en uppfattning, som är diametralt motsatt den, som herr Jonsson i Skedsbygd här framlagt och som enligt vad vi här ha fått höra understödes av en del av innebyggarna i orten.

Vid en kvistig fråga händer det ibland, att man inom lantbruksnämnden inte är enig om vad som skall vara det riktiga beslutet. I så fall går ärendet till Kungl. Maj:t för avgörande. Är lantbruksnämnden enig, som i detta fall, kommer frågan inte fram till Kungl. Maj:t, såvida det inte som nu blir en interpellation i saken.

Jag har särskilt fäst mig vid att de praktiserande jordbrukarna, som sitta i lantbruksnämnden, inte haft något att erinra i denna sak. De av hushållningssällskapet utsedda jordbrukarna i Kalmar län ha således varit ense med nämndens ledamöter i övrigt. Förklaringen kan ju vara den, att de inte varit väl informerade — jag vet inte hur det ligger till. Jag tog emellertid för givet, att lantbruksnämndens ledamöter inte handlade alltför lättsinnigt i sitt ämbete. Dessutom kan den enhälliga lantbruksnämnden här även stödja sig på en något vidare församling, nämligen ett länsråd bestående av planeringsmyndigheterna i Kalmar län — distriktslantmätarna, överlantmätaren, lantbruksdirektören samt andra planeringsmyndigheter — som även undersökt ärendet och icke funnit anledning att frånga lantbruksnämndens beslut.

Herr Jonsson i Skedsbygd kom vid flera tillfällen tillbaka till att denna

fastighet var att betrakta som en av plusvarianterna inom Kalmar län — inom kommunen hör jag herr Jonsson säger nu, ja, det är kanske alltid en mera begränsad bild av det hela om jag inskränker mig till kommunen. Av det köpekontrakt, som jag har här i min hand, drar jag emellertid en slutsats. Avstyckningen av inägojorden på södra delen av fastigheten förbehöll sig en granne, som heter Gunnar Johansson, att få, för att över huvud taget vilja köpa den fastighet han nu innehar. Han ansåg sig nödvändigtvis behöva denna förstärkning för att kunna försörja sig. Detta är således ett argument, som närmast talar för lantbruksnämndens uppfattning om att båda fastigheterna voro i underkant, om man ser det på framtiden. I det köpekontrakt, som upprättades mellan kantor Telemans och Gunnar Johansson, försäljes denna avstyckning, bestående av — om jag inte är fel underrättad — 13 hektar åker och 31 hektar skog jämte vissa byggnationer för en summa av 10 000 kronor. Detta ger ju knappast ett intryck av att skogen, jorden eller byggnationerna ens ha ett normalvärde — såvida nu inte alldeles speciella förhållanden ligga bakom, vilka skulle vara anledning till att man sålt avstyckningen så billigt.

Jag har således här uteslutande begagnat mig av lantbruksnämndens argument, eftersom jag inte haft möjlighet att på platsen skaffa mig några egna. Jag tycker emellertid att lantbruksnämndens argument i denna debatt böra stå emot herr Jonssons argument — de skilja sig ju så avsevärt från varandra.

Slutresultatet av att lantbruksnämnden tillät Telemans att avsöndra en del av den jord, som tillhörde hans fastighet, blev, att Telemans fick behålla en fastighet på 100 hektar skog — en ren skogsfastighet alltså — medan Gunnar Johansson fick en fastighet, som består

Svar på interpellation ang. lämpligheten av att i vissa fall tillskapa ett jordbruk av två var för sig fullt bärkraftiga jordbruksfastigheter, m. m.

av 15 hektar åker, 10 hektar bete, 130 hektar skog samt 30 hektar mossar och impediment.

Under diskussionen har det sagts, att man borde tagit en bit och lagt hit och en annan bit och lagt dit, men såsom ärendet här är upplagt är detta faktiskt inte realiserbart. Kvar står frågan, om detta förfarande stämmer med gällande jordlagstiftning, som endast i speciella fall tillåter skogens och jordens avskiljande från varandra när det gäller en registerfastighet. Lantmäteriorganet i länet och samtliga distriktslantmätare ha kommit till en positiv ståndpunkt och tillstyrkt det hela. Lantbruksnämnden och planeringsmyndigheterna ha gjort detsamma. Argumentet från dessa myndigheters sida har varit — vilket också klart anges i lagen — att den framtida nyttan av en avstyckning här är större än den skada, som ur jordbrukets synpunkt sker genom att skog och inägor skiljas från varandra.

Herr JONSSON i Skedsbygd (kort genmäle): Herr talman! Det är alldeles riktigt att denna gård köptes av folkskolläraren före jordregleringslagens tillkomst. Detta faktum gör det emellertid inte på något sätt mera berättigat att stycka sönder denna gård. Hade det varit så, att ägaren på grund av bostadshusets beskaffenhet inte hade kunnat ha kvar gården — om han inte hade velat underhålla den eller skaffa någon arrendator — så hade han ju kunnat sälja den till en jordbrukarfamilj. Det har levat en jordbrukarfamilj där hela tiden förut. Det har gått mycket bra, och inga skäl tala för att det inte skulle gå bra i fortsättningen också. Här har man tagit bort möjligheterna för en jordbrukarfamilj att existera i kommunen.

Nu säger herr statsrådet, att representanter för lantbruksnämnden besett gården. Ja, jag skulle tro att tjänste-

männen varit och besett den, men lantbruksnämndens ledamöter ha i varje fall inte gjort det. Jag tycker det är mycket förvånansvärt, att man inte rådgör med kommunens egna representanter — de representanter som lantbruksnämnden har som underorgan ute i bygden — utan att dessa först på omvägar få veta om det.

Herr statsrådet säger, att om det är en bra gård, så lämna inte sönerna gården utan stanna kvar. Så är inte alltid fallet, långt därifrån. De kunna gå över till andra yrken, och det kan även vara andra förhållanden, som göra att de inte stanna kvar på fädernegården.

Jag tror att de skäl, som anförts av de kommunala representanterna — i detta fall kommunalnämnden och lantbruksnämndens ombud på platsen samt ortens befolkning — beträffande dessa fastigheternas möjligheter att bära sig i framtiden, äro minst lika tunga, om inte tyngre vägande än omdömet från lantbruksnämndens tjänstemän.

Herr SVENSSON i Vä: Herr talman! Jag känner personligen inte till det speciella fall, som det här är fråga om, och jag skall därför inte syssla med det. Jag skall i stället inskränka mig till några allmänt hållna och mycket korta reflexioner.

Jag är själv jordbrukare i en sådan skogsbygd, som det här tycks vara fråga om. Jag vill då påpeka — det har även framhållits av interpellanten — att det i en skogsbygd är mycket svårt att förstärka ett jordbruk eller rationalisera driften genom att på detta sätt — vilket jag tyckte mig förstå av svaret — tillföra jordbruket en del spridda åkerskiftet. Det är klart att det kan gå mycket bra på en slättbygd, men i en skogsbygd är det mycket svårare. I regel bli åkerskiftena belägna långt ifrån varandra och vad värre är, långt ifrån gården, d. v. s. hemmanets bruknings-

Svar på interpellation ang. lämpligheten av att i vissa fall tillskapa ett jordbruk av två var för sig fullt bärkraftiga jordbruksfastigheter, m. m.

centrum. Detta gör, att brukningen blir svårare, arbetsammare och dyrare. Det krävs mera arbetskraft — om nu sådan över huvud taget står att skaffa. Kan inte vederbörande brukare skaffa denna arbetskraft eller har han inte råd att skaffa den så blir följden den, att ägaren måste lägga ned brukningen av den sålunda förvärvade jorden. Resultatet av en sådan sammanslagning blir då raka motsatsen till det man åsyftat.

Jag känner som sagt inte till detta speciella fall mer än det jag hört av interpellanten. Av hans anförande tycks mig emellertid framgå, att lantbruksnämnden handlagt detta ärende utan en tillräckligt grundlig förberedelse. Man får det intrycket, att ledamöterna varit dåligt informerade om det verkliga läget i detta fall och att det inte varit någon kontakt mellan lantbruksnämnden och befolkningen i den trakt, där gårdarna äro belägna. Jag tillhör visserligen inte själv någon lantbruksnämnd, men av erfarenhet vet jag hur lantbruksnämnden i mitt eget län i de allra flesta fall går till väga när det gäller sådana problem som dessa. Man reser ut och bildar sig på ort och ställe en personlig uppfattning om hur man bör handla. Det är alldeles givet, att ett sådant förfaringsätt ger en bättre överblick över det hela, och det inger också ett större förtroende från allmänhetens sida. Av vad som här anförts tycks det inte ha gått så grundligt till i detta fall.

Avslutningsvis vill jag säga att jag hoppas, att detta tillvägagångssätt i fortsättningen inte blir någon allmän princip, ty i så fall kommer givetvis förtroendet för lantbruksnämndernas uppgifter och resultatet av deras arbete att bli otillfredsställande.

Herr NILSON i Spånstad: Herr talman! Jag har med största intresse följt vad som här sagts och demonstrerats. Jag har följt diskussionen därför att jag

redan från början fick den inställningen, att lantbruksnämnden här rör sig på jordlagstiftningens utmarker, och denna uppfattning har jag fått ännu starkare befast under diskussionens gång.

I detta sammanhang skall jag be att få framföra mitt tack till herr statsrådet för att han uppenbarligen inte velat solidarisera sig med den ställning, som lantbruksnämnden i Kalmar har intagit. Jag tycker att detta är hoppgivande för den fortsatta behandlingen av ärenden av detta slag. Jag vill också passa på att säga, att när man nu med största skärpa vänder sig emot behandlingen av detta fall, så innebär det inte att man vänder sig emot allt vad lantbruksnämnderna göra i alla de fall, då de handla klokt och i samförstånd med jordbruket. Det har uppenbarligen brustit i det stycket i detta speciella fall.

Jag får säga att det förvånar mig i mycket hög grad att lantbruksnämnden, när det gäller att skapa ett fristående skogsjordbruk — en fastighet av icke önskvärd art — inte funnit den ringaste anledning att taga kontakt med bygdens befolkning och inte funnit någon anledning att diskutera med de kommunala myndigheterna eller med lantbruksnämndens eget ombud, den förtroendeman i bygden som lantbruksnämnden själv har och som väl är avsedd att överlägga med i svarbedömda fall när det gäller jordbrukets framtida utformning i bygden.

Det har här framhållits, att lantbruksnämnden är övertygad om att den handlat riktigt, och jag förstår ju att de i nämnden, som äro mest ansvariga för detta beslut, inte ha något annat att göra än att hävda den mening, att man handlat riktigt. Den upplysningen skulle ha varit bra mycket värdefullare om det även hade kunnat sägas, att lantbruksnämnden också i dag är enig om att man handlat riktigt och om

Svar på interpellation ang. lämpligheten av att i vissa fall tillskapa ett jordbruk av två var för sig fullt bärkraftiga jordbruksfastigheter, m. m.

Även jordbrukets representanter i lantbruksnämnden hade sett på gården efter beslutet och då varit ense med de övriga tjänstemännen om att man handlat riktigt i detta fall.

Som herr statsrådet anfört har ju diskussionen här gällt, huruvida fastigheten skulle delas eller inte. Såvitt jag riktigt fattat de uppgifter, som vid dessa lagars antagande lämnades av statsrådet, numera finansminister Sköld, var det meningen att man i alla svåra fall skulle konferera med jordbruksintressenterna i orten när det gällde en förändring av jorddelningen och en förändring av indelningen i fastigheter. Men när det nu här gällt att skapa en fastighet av den art, som faktiskt inte är önskvärd, då går man så till väga, att ingen i orten vet någonting förrän den nya indelningen vunnit laga kraft! Jag må säga att detta inte vittnar om att man i lantbruksnämnden känner sig alldeles övertygad om att man handlat riktigt. Är man själv alldeles övertygad om att man handlat riktigt, då är man väl också angelägen om att presentera sina åtgärder på så sätt, att den allmänna opinionen redan på ett tidigt stadium får tillfälle att göra sin röst hörd.

När jag här, herr talman, klandrar vad som skett vill jag ännu en gång understryka, att min kritik riktar sig mot handläggningen av detta speciella fall. Kritiken syftar till att göra handläggandet av lagen smidigare, så att det går mera i stil med vad som avsågs när lagen antogs. För att nå det målet finns det emellertid ingen annan väg att gå än att slå ned på alla de fall, där man kan misstänka att lantbruksnämnden gjort sig skyldig till ett överskridande eller möjligen tangerande av sina befogenheter.

Herr JANSSON i Aspeboda: Herr talman! Jag har lyssnat till debatten och måste säga, att vid det här laget finns

det en glad och lycklig människa, som är inblandad i affären. Det måste vara den här kantorn, som fått sälja en jord, som beskrivits vara mindre god, men som fått behålla ett skogsskifte på ungefär 200 tunnland. Visserligen sade herr statsrådet, att detta bör ske endast i speciella fall. Tyvärr känner jag inte den bygd, som det här är fråga om, men det förefaller mig som om det speciella fallet inte skulle ha förelegat här. Det förefaller mig som om man hade bort undersöka, huruvida de gårdar, som jag förmodar finnas i närheten, ha så mycket skog förut, att de tillsammans med sina små jordarealer kunna bära sig, eller om inte skogen skulle ha utbudits till dem för att på det sättet förstärka dessa mindre gårdar.

För kanske något mer än ett år sedan hade jag hand om ett sterbhus där förhållandet var sådant, att gården antingen måste säljas eller bortrationaliseras. Jag satte mig i förbindelse med direktör Stålberg i Falun och hade överläggningar med honom om ärendet. Sterbhusdelägarna voro två kvinnor — en för gammal och en för ung för att kunna tänkas taga emot gården. De framställde då den frågan, huruvida ett skogsskifte på 10 hektar, som hörde till hemmanet, skulle kunna få behållas såsom ett stöd för deras hem — bl. a. med tanke på bränslet. Den jordareal, som skulle rationaliseras bort, var 12 tunnland, d. v. s. 6 hektar. Direktör Stålberg förklarade då att jord icke får skiljas från skog. Skulle en eventuellt uppträdande köpare inte vilja köpa såväl jorden som skogen, som det här var fråga om, ålade han mig att se till, att skogen blev utbjuden till någon av jordbrukarna i bygden, för att man skulle bevara denna skogsareal till jorden. Det är den principen vi ha följt, och den anse vi vara riktig.

Nu föreställer jag mig, att om ett sådant fall som detta blir känt ute i

Svar på interpellation ang. lämpligheten av att i vissa fall tillskapa ett jordbruk av två var för sig fullt bärkraftiga jordbruksfastigheter, m. m.

bygderna, skulle många säkert vilja följa skollärarens exempel. Jag kanske inte heller gör mig skyldig till någon överdrift om jag säger, att om skolläroren fått ge bort jorden alldeles gratis och fått behålla skogsskiftet, så hade han säkerligen gjort en mycket god affär. Så ligga nämligen marknadsförhållandena till. Bjuds ett fristående skogsskifte ut på auktion, så går detta till mycket stora pengar, eftersom det är ett mycket lämpligt projekt att investera pengar i. Är det emellertid en gård med tillhörande jord och skog, då blir prisbildningen en helt annan.

Det är två saker jag i detta fall vill peka på. För det första har man inte konfererat med den egna ortens ombud, en åtgärd som ändå borde vara den första, som man skall vidtaga. För det andra bör man nog se till att inte ett upprepande sker, så att det blir flera prejudikat på hur lätt det går att få bort skog från jorden. Vi ha nämligen i dag alltför många jordbrukare i vårt land, som med glädje skulle hälsa möjligheten att sälja bort dålig åkerjord men få behålla gården och skogen. Den politiken kan inte vara riktig. Det förefaller som om lantbruksnämnden där nere gått en smula lättvindigt till väga. Det är dock svårt att yttra sig om detta med någon större bestämdhet, när man inte är bekant med orten och känner till förhållandena.

Herr **JOHANSSON** i Kastanjegården: Herr talman! När det gäller lagen om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet äro ju inte jag och herr Jonsson i Skedsbygd på samma linje, men det hindrar inte att vi i det här speciella fallet kunna ha samma uppfattning. Jag kan inte riktigt förstå den lantbruksnämnd som — i enlighet med vad herr Jonsson antydde — inte sökt kontakt med bygdens folk och inte ens sökt kontakt med sådana jordbrukare, som ha mindre jord och skog än

den fastighet det här var fråga om. När jag jämför detta exempel med de fall, som jag känner till och som förekommit i mitt län, måste jag säga att något liknande inte skulle ha varit möjligt där.

Jag har själv ägt en gård, som förvärvades långt innan jordförvärvslagen kom till men som jag inte själv brukade. Som herr Jansson i Aspeboda nu sade skulle jag gärna ha skänkt bort huset och den odlade jorden samt en del av skogen, om jag hade fått behålla resten. När jag frågade en ledamot av lantbruksnämnden om detta visste jag emellertid, vad jag skulle få till svar. Det gick på samma sätt med mina arrendatorer som i detta fall. Gården var avlägsen, och ingen ville bli kvar för att bruka jorden. Jag hade ingenting annat att göra än att sälja hemmanet till en lantbrukare, som bosatte sig där och nu sköter den. Jag menar att detta hade nog också varit möjligt i det här berörda fallet. Ägaren i detta fall hade ju kunnat sälja hela gården om det var för besvärligt för honom att bruka jorden.

När vi i olika sammanhang debatterat lagen om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet har det från olika håll sagts, att det är svårt med tillämpningsföreskrifterna. Det finns ingen möjlighet att två lantbruksnämnder kunna se saken på samma sätt. Om man nu ser på hur denna lantbruksnämnd förfarit, så kunde det i varje fall inte ha blivit värre om det aldrig hade funnits någon jordförvärvslag. När lantbruksnämnden här meddelat tillstånd för denne man att köpa den odlade jorden, måste lantmätaren avstycka jorden och sammanlägga den med detta andra hemman. Under fria förhållanden är det inte säkert — det är t. o. m. ganska otroligt — att det hade varit möjligt, att lantmätaren hade sett saken på samma sätt utan i stället avstyrkt avstyckning och sammanlägg-

Svar på interpellation ang. lämpligheten av att i vissa fall tillskapa ett jordbruk av två var för sig fullt bärkraftiga jordbruksfastigheter, m. m.

ning. Det råder ingen tvekan om att de dubbla byggnaderna bli en belastning för den jordbrukare, som nu köpt fastigheten. Givetvis var det gården och den jord där stenarna kommit i dagen, som vederbörande gärna ville bli av med. Men det finns många tusen hemman i detta land, där jordbrukarna i stället få spränga bort stenarna för att kunna komma fram med sina redskap. Det är klart att vi ha sådana tider bakom oss, då varenda jordbit behövs, men sådana tider kunna komma tillbaka.

Med detta har jag bara velat säga, att den fråga, som herr Jonsson i Skedsbygd här rest, har sitt fulla berättigande. Det är alldeles nödvändigt att ge akt på hur de olika lagarna tillämpas i detta sammanhang.

Häruti instämde herr *Stjärne*.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 2.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition, nr 53, angående anslag till utförande av strandskydd på ön Ven.

§ 3.

Föredrogs den av herr *Birke* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet angående åtgärder för åstadkommande av en minskning i antalet tillgrepp av bilar.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 4.

Föredrogs och lades till handlingarna första lagutskottets utlåtande, nr 2, i anledning av verkställd granskning av militieombudsmannens ämbetsförvaltning.

§ 5.

Föredrogs vart efter annat: första lagutskottets utlåtande nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 29 juni 1945 (nr 520) om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom, m. m.; samt

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av utlänningslagen den 15 juni 1945 (nr 315); och

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 11 § lagen den 26 juli 1947 (nr 529) om allmänna barnbidrag.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 6.

Föredrogs konstitutionsutskottets memorial nr 2, i anledning av första kammarens remiss av motionen nr 172 av herr *Söderquist* om rätt för kommun att bevilja ersättning till av kommunen valda nämndemän vid häradsrätt samt andra kammarens remiss av den likalydande motionen nr 227 av fröken *Vinge* och herr *Nihlfors*.

Memorialet lades till handlingarna, och beslöt kammaren hänvisa motionen II:227 till behandling av lagutskott.

§ 7.

Föredrogs vart för sig: statsutskottets utlåtanden:

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser justitiedepartementets verksamhetsråd, jämte i ämnet väckt motion;

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts

Motioner ang. skattefrihet för förmånen av nedsatt telefonabonnemangsavgift för vissa av telegrafverkets pensionärer.

proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde;

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser civildepartementets verksamhetsområde; och

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1951/52 till vissa byggnadsarbeten vid tullverkets kust- och gränsbevakning m. m.; samt

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 2, i anledning av väckta motioner om rätt att vid taxering för inkomst njuta avdrag för kostnader för självstudier; och

nr 3, i anledning av väckt motion om viss inskränkning av rätten att vid taxering för inkomst njuta avdrag för representation.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden och betänkanden hemställt.

§ 8.

Motioner ang. skattefrihet för förmånen av nedsatt telefonabonnemangsavgift för vissa av telegrafverkets pensionärer.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande nr 4, i anledning av väckta motioner angående skattefrihet för förmånen av nedsatt telefonabonnemangsavgift för vissa av telegrafverkets pensionärer.

I de inom riksdagen väckta, till bevillningsutskottet hänvisade likalydan-

de motionerna I:30 av herr *Emil Petersson m. fl.* och II:42 av herr *Nyberg m. fl.* hade hemställts, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att sådana bestämmelser utfärdas, att telegrafverkets pensionärer medgivnas skattefrihet för förmånen av nedsatt abonnemangsavgift vid ett inkomstläge intill 8 000 kronor».

Utskottet hemställde, att de likalydande motionerna I:30 av herr *Emil Petersson m. fl.* och II:42 av herr *Nyberg m. fl.* angående skattefrihet för förmånen av nedsatt telefonabonnemangsavgift för vissa av telegrafverkets pensionärer icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid yttrade:

Herr NYBERG: Herr talman! Efter- som utskottet enhälligt avstyrkt denna motion har jag inga förhoppningar att den skall kunna vinna kammarens bifall, men jag vill säga några ord ändå innan den definitivt avlivas.

De huvudsakliga skälen för den framställning, som motionen utmynnar i, tänker jag inte här upprepa; jag nöjer mig med att hänvisa till motionen. Jag skall endast i korthet anföra att vi motionärer ha velat, att vissa av telegrafverkets pensionärer skulle, som fallet tidigare varit, få åtnjuta skattefrihet för förmånen av nedsatt avgift för telefonabonnemang. Vi ha yrkat på att detta skulle ske vid ett inkomstläge upp till 8 000 kronor.

Nu har emellertid bevillningsutskottet i sitt betänkande framhållit, att utskottet redan av det skälet, att tillämpningen av skattelagarna helt ankommer på beskattningsnämnderna och skatteminstolarna, ansett sig böra avstyrka motionen. Detta rent formella skäl för ett avstyrkande är givetvis värt åtskilligt beaktande. Det skulle dock enligt min mening vara fördelaktigt, om ut-

Motioner ang. skattefrihet för förmånen av nedsatt telefonabonnemangsavgift för vissa av telegrafverkets pensionärer.

skottet stannat vid detta som skäl för sitt ställningstagande. Utskottet har emellertid tillagt, »att utskottet ej heller anser skäl föreligga för sådan ändring av gällande skattelagar, att förmånen av nedsatt telefonabonnemangsavgift för telegrafverkets pensionärer i princip bleve skattefri vid ett visst inkomstläge».

När det nu är så att utskottet avstyrkt motionen därför att det är en tillämpningsfråga, kan jag verkligen icke upptäcka det fina i att göra detta citerade tillägg. Enda effekten av detta måste ju bli den, att utskottet och därmed även riksdagen binder sig vid den uppfattningen, att skattefrihet på detta område icke bör ifrågakomma. Denna, som jag tycker, ganska kyliga inställning till pensionärerna vid telegrafverket anser jag att utskottet med fördel kunnat låta bli att inta. Det gäller dock här en grupp människor, som under många år troget tjänat telegrafverket och som givetvis satt stort värde på att efter uppnådd pensionsålder få behålla telefon mot nedsatt avgift och slippa erlägga skatt för denna förmån.

Jag tycker det hade sett trevligare ut om utskottet anfört några välvilliga ord om dessa pensionärers önskemål i stället för att, som nu sker, helt enkelt förklara, att man i princip icke vill vara med om någon skattebefrielse. Det är med andra ord, menar jag, en onödigt hård skrivning. Jag tycker mig också kunna finna att utskottet icke ansett sig absolut övertygat om att ingen skattebefrielse på detta område kan tänkas inom gällande skattelagars ram. Det säges i utlåtandet att frågan icke varit föremål för regeringsrättens prövning, och vidare säger utskottet, att frågan »om och i vad mån den här ifrågavarande förmånen i det särskilda fallet utgör skattepliktig inkomst eller ej får bedömas med ledning av de allmänna reglerna i kommunalskattelagen».

Jag föreställer mig, herr talman, att

om regeringsrätten skulle medge skattebefrielse i sådana här fall, skulle detta förhållande få så stor prejudicerande betydelse, att skattefrihet i allmänhet skulle medgivas på detta område upp till ett visst inkomstläge. Även ur denna synpunkt tycker jag att utskottets principiella motstånd mot en dylik skattefrihet är en både omotiverad och onödigt hård attityd gent emot pensionärerna. Ett avstyrkande enbart på den grund, att det här är fråga om tillämpningen av gällande skattelagar, hade måhända kunnat rendera utskottet kritik för en väl formalistisk inställning, men det hade dock enligt min uppfattning varit mera sympatiskt än att därutöver också tillgripa den hårdare skrivning, som här förekommer.

Jag vill också erinra om en annan sak. Enligt vad som upplysts ha pensionärerna vid statens järnvägar tillgång till vissa fribiljetter för långresor vid järnvägarna, och denna förmån är, såvitt jag vet, inte beskattad. Det är helt naturligt — i varje fall hoppas jag det — att ingen i denna kammare önskar en annan ordning i detta fall. Räknat i reda pengar kan denna förmån, som alltså järnvägarnas pensionärer ha, bli större än den, som de nedsatta telefonavgifterna vid telegrafverket innebära. Det vore väl då inte mer än rätt, att även telegrafverkets pensionärer finge sin förmån av nedsatt abonnemangsavgift fri från beskattning. Några svårare ekonomiska konsekvenser kan det ju knappast draga med sig, då det dels är fråga om relativt små belopp, dels i varje fall inte i någon större utsträckning kan bli prejudicerande för några andra grupper i samhället.

Motionen går ju ut på »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t an hålla, att sådana bestämmelser utfärdas, att telegrafverkets pensionärer medgivas skattefrihet för förmånen av nedsatt abonnemangsavgift vid ett inkomstläge intill 8 000 kronor». Då det

Interpellation ang. redogörelse för de åtgärder, som vidtagits med anledning av den av riksdagen år 1949 begärda översynen av socialvården.

för närvarande synes råda en viss tveksamhet om hur skattelagarna skola tolkas på denna punkt, tycker jag att inte något galet skulle ske, om riksdagen bifölle det förslag som här behandlas. Jag ber alltså att få yrka bifall till motionen.

Herr OLSSON i Gävle: Herr talman! Jag skulle ju kunna nöja mig med att säga, att i detta hus har man aldrig praktiserat den metoden, att man uppdragit åt Kungl. Maj:t att utfärda några skattelagar för det svenska folket, och jag tror att vi skola avstå från att ge Kungl. Maj:t några fullmakter i det avseendet. Den rätten är reglerad redan i regeringsformen, där det står, att det är riksdagen allena och ingen annan som beslutar om den saken.

Sedan må det tillåtas mig att säga, att det här är naturligtvis en bagatell, vare sig man betraktar det ur statens synpunkt eller ur pensionärernas synpunkt: det kan gälla en femtiolapp, som skall upptas till beskattning. Jag har hört sägas, att det i regel rör sig om mellan 50 och 55 kronor för denna fria telefon för dem, som inte falla in under de av Stockholms stads prövningsnämnd utformade bestämmelserna om vem som skall ha skattefrihet i detta fall, men efter punkt 3 av anvisningarna till 32 § kommunalskattelagen är saken fullkomligt klar: man må ha vilka sociala motiv som helst i detta fall, så skall man inte genom ett särskilt beslut bereda en särskild grupp av det svenska folket skattefrihet för vissa ting. Om man önskar bereda utrymme för en social tendens i vår skattelagstiftning, så bör det ske på annat sätt än genom att plocka ut den ena gruppen efter den andra och säga, att den skall slippa att ta upp den eller den inkomsten till beskattning. Den sociala tendensen i skattelagstiftningen måste nog utformas efter betydligt klarare och

fastare och rättfärdigare linjer än den som återspeglas i denna motion.

Herr talman! Vi ha i utskottet varit fullkomligt överens i denna fråga. Till och med motionärens egna partivänner förklarade, att det aldrig i världen skulle falla dem in att skriva under en sådan motion. Det kanske beror på att de sysslat en liten smula med vår skattelagstiftning.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 9.

Föredrogos vart efter annat:

tredje lagutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning från kyrkofonden för övertalig personal vid domänverket; samt

jordbruksutskottets utlåtande nr 2, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51, såvitt propositionen avser jordbruksärenden.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 10.

Interpellation ang. redogörelse för de åtgärder, som vidtagits med anledning av den av riksdagen år 1949 begärda översynen av socialvården.

Ordet lämnades på begäran till

Herr HJALMARSON, som anförde: Herr talman! I två likalydande motioner år 1949 (II: 73 och I: 70) hemställdes, att riksdagen i skrivelse till Kungl.

Interpellation ang. redogörelse för de åtgärder, som vidtagits med anledning av den av riksdagen år 1949 begärda översynen av socialvården.

Maj:t måtte anhålla att en översyn av socialvården företogs utan avvaktande av det utredningsarbete, som redan påginge rörande vissa specialområden inom socialvården, samt att detta utredningsarbete uppdroges åt ett fristående organ.

I motionen framhölls att den reformpaus, som de yttre omständigheterna tvingade till, borde utnyttjas till att äntligen få till stånd en länge efterlyst plan för socialvården i vårt land, en plan, som inom ramen för befintliga ekonomiska och personella resurser skulle sammanfoga de olika detaljerna till en färdig, harmoniskt avvägd byggnad. Vid en sådan planering finnes det möjligheter att förenkla de nu gällande bestämmelserna, vilka på grund av att de tillkommit etappvis visade en serie onödiga variationer. Stora lättnader i det administrativa arbetet stode även att vinna genom rationaliseringsåtgärder, och man skulle utan att behöva pruta av på de sociala åtgärdernas effekt kunna nedbringa kostnaderna med avsevärda belopp. Om man toge hänsyn till att socialvården till sin huvuddel uppbures av medborgare med mycket måttliga inkomster, framstode det som särskilt betydelsefullt att varje svinn, som innebure att dessa uppoffringar icke medförde full effekt, motarbetades. Detta vore desto angelägnare som vi nu tyckas tänga gränsen för vad de ekonomiskt sett kunna prestera på socialvårdens område. Vid en omprövning av socialvården borde därför frågan om sambandet mellan de sociala utgifterna och beskattningen noggrant uppmärksammas. En avvägning borde ske mellan de fördelar, som socialvårdsåtgärderna innebure för den enskilde skattebetalaren, och angelägenheten hos de behov han på grund av beskattningen måste avstå från att tillfredsställa. Vid uppgörandet av planerna för socialvården borde också den till följd av befolkningsutvecklingen

ringa tillgången på personal beaktas. I motionen hänvisades till ett utlåtande av statskontoret i anledning av SOU 1948: 18 och 24, vari gjorts en sammanställning över aktuella personalbehov för att härigenom ge arbetskraftsproblemet en mera konkret belysning. Av sammanställningen framgick, att det *årliga* rekryteringsbehovet, om hänsyn toges till i olika sammanhang under senare år framlagda reform- och utbyggnadsförslag, kunde uppskattas till ungefär 58 100. I denna siffra hade icke medtagits arbetskraftsbehovet för så viktiga områden som jord- och skogsbruk, husligt arbete, fiske, handel, kommunalförvaltning m. m., ej heller hade behovet av ingenjörspersonal medtagits.

De årskullar, som under de närmaste åren lämna skolorna, kunna uppskattas till omkring 70 000 per år. Av dessa äro ungefär 35 000 flickor, och två tredjedelar av dessa bruka i allmänhet ägna sig åt husligt arbete (SOU 1948: 21, s. 55). Även om dessa siffror endast äro ungefärliga belysa de ett mycket allvarligt samhällsproblem, vars olägenheter skärpas av att de till tiden sammanfalla med omfattande reform- och utbyggnadsprogram på skilda områden med därav kraftig expansion av förvaltningen. Enligt min mening är det en absolut nödvändighet, med beaktande av de här framförda synpunkterna, att en samordning av socialvården med det snaraste kommer till stånd.

Riksdagen beslöt med anledning av motionerna att i skrivelse till Kungl. Maj:t (nr 287) hemställa att översyn av socialvården måtte företagas i fråga om samordning mellan dess olika delar av de krav i olika hänseenden, som skilda reformförslag kunna medföra, samt att denna översyn måtte företagas inom vederbörande departement.

Sedan motionen framlades har förslag framlagts om en socialhjälpslag. Denna hjälpreform kommer otvivelaktigt att ställa stora anspråk på statskas-

Interpellation ang. redogörelse för de åtgärder, som vidtagits med anledning av den av riksdagen år 1949 begärda översynen av socialvården.

san. Detta gör det än mer angeläget att hela socialvården planlägges och samordnas så, att minsta möjliga tilläggsutgift för staten skapas. Dessutom har det svinn, som förekommer inom socialvården till följd av bristen på plan och samordning, blivit alltmer iögonfallande. I vårt nuvarande statsfinansiella läge, som medför att många olika besparingsåtgärder måste föreläggas denna riksdag, framstår nödvändigheten av att förhindra en nödvändig åderlätning av statens medel såsom alltmer trängande.

Samtidigt måste det anses vara av största vikt att samordningen inom socialvården sker på ett sådant sätt, att de områden som för närvarande kunna betraktas såsom i viss mån eftersatta icke tillåtas bli föremål för ytterligare eftersläpning. Den allmänna sparsamhet som bör iakttagas måste givetvis ske i form av en rationalisering och får icke medföra att standarden sänkes. I fråga om exempelvis sinnessjukvård, fångvård, alkoholistvård och psykisk ungdomsvård torde det i stället vara av yttersta vikt att sådana resurser ställas till de ansvariga institutionernas förfogande, att dessa bli i stånd att ändamålsenligt tillgodogöra sig vetenskapens nyare rön. Faran för allvarliga samhälleliga konsekvenser torde vara uppenbar, om vården på nämnda områden icke kan sättas in på tillräckligt tidigt stadium eller i tillräckligt stor utsträckning.

I årets remissdebatt den 20 januari uttalade chefen för socialdepartementet, att han ämnade sörja för att en kommitté tillsattes för samordning av socialvården. Departementschefen anförde, att anledningen till att kommittén icke tillsatts tidigare vore att han velat ha innehållet i reformverksamheten något så när klart utformat, åtminstone i betänkanden.

Enligt min mening utgör just det förhållandet att utredningar pågå om olika

socialvårdsreformer anledning till att frågan om de personella resursernas avvägning och möjligheten av ett utbyggande av angelägna vårdområden såsom åldringsvården, vården av kroniskt sjuka och sinnessjukvården snarast toges upp. Såsom framgår av utlåtandena från de utskott, som 1949 behandlade de ovan berörda motionerna, ansågo utskotten att förberedande utredningar borde ske inom vederbörande departement. Sådana delutredningar, vilka sedan fullföljas i samarbete med en samordningskommitté, torde också vara den bästa lösningen.

Under återopandande av vad ovan anförts anhåller jag om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet få rikta följande fråga:

Vill herr statsrådet lämna kammaren redogörelse för de åtgärder som inom vederbörande departement må vara vidtagna med anledning av riksdagens skrivelse år 1949 angående översyn av socialvården?

Denna anhållan bordlades.

§ 11.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 19, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1950/51, i vad propositionen avser justitiedepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckt motion.

§ 12.

Anmälades, att till herr talmannen under sammanträdet avlämnats följande motioner, nämligen:

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 52, angående grunderna för höjning av löner enligt statens löneplansförordning, m. m. motionen nr 398 av herr *Senander m. fl.*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 33, med förslag till förordning angående en tillfällig skatt i syfte att motverka vissa investeringar i varulager och inventarier (investeringsskatt) motionen nr 399 av herr *Fagerholm m. fl.*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 30, med förslag till vägtrafikförordning m. m. motionerna:

nr 400 av herrar *Hansson* i Skegrie och *Hansson* i Önnarp;

nr 401 av herr *Nilsson* i Göteborg; och

nr 402 av herr *Jansson* i Kalix *m. fl.*;
samt

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 31, angående ändringar i grunderna för det statliga stödet till torrlägningsverksamheten m. m. motionen nr 403 av herr *Svensson* i Stenkyrka.

Dessa motioner bordlades.

§ 13.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter kl. 3.51 em.

In fidem
Gunnar Britth.